

A szerzőpáros könyvének megjelenése révén jelentős kötettel bővült mind a Hajdú–Bihar megye településeivel foglalkozó monográfiák sora, mind pedig az elmaradott, határmenti területek problémáit feldolgozó szakirodalom. BÉRES CS. és SÜLI-ZAKAR I. közös tanulmányának célja egy hátrányos helyzetű térség jellemzőinek bemutatása és fejlődési lehetőségeinek keresése.

Az elmaradott térségek kialakulásának okaival, folyamataival és az elmaradottság felszámolásával már eddig is sok szerző foglalkozott (többségük ma is foglalkozik) (pl. BARTA GY., BELUSZKY P., BERÉNYI I., CSATÁRI B., ENYEDI GY., MÉSZÁROS R., TÓTH J.). A lemaradást kiváltó okok és következmények nagyfokú hasonlósága ellenére az elmaradott területek lényegesen különböznek egymástól, egyedi sajátosságokkal rendelkeznek. Emiatt is indokolt egy-egy régió részletes elemzése.

Különösen jelentős napjainkban az ilyen kutatómunka, mivel a társadalmi változások komoly hatással vannak a települések, ill. térségek fejlődésére, fejlesztésére. Megváltozik a tervezés szerepe és feladata, az állam közvetlen beavatkozását a közvetett fejlesztés eszközeinek megteremtése és az önfelzárkózás feltételrendszerének biztosítása váltja fel.

Amikor a központi fejlesztési alapok nagysága csökken, a településfejlesztésre felhasználható erőforrások korlátozott mértékben állnak rendelkezésre, akkor a térbeli társadalmi hátrányokat a piacgazdaság folyamatai tovább növelhetik. A tartósan lemaradó régiók gondjai egyre fokozódnak, ezek mérséklésében, ill. megoldásában a rurális térségek településfejlesztési politikája kiemelt jelentőséget kell hogy kapjon.

Az elmaradott térségek gondjai–bajai azonban a kedvezőbb helyzetű centrumtérségekre is negatívan hatnak, így e problémákat egyszerre kell – helyi és országos szempontok figyelembevételével – kezelni. Egy ilyen szemléletű terület- és településfejlesztési politikának a kidolgozása egyre sürgetőbb feladata lenne az illetékes kormányzatszerveknek.

A szerzők által vizsgált térség elmaradottsága részben kedvezőtlen természeti adottságokból fakad. A Kis- és Nagy-Sárrétek vidéke aránylag csekély népességet tudott eltartani. A térség ritka településhálózata és alacsony népsűrűsége csak a vízrendezések után mutatott változást. A felszíni vizek természetes állapotába való beavatkozás azonban sok káros következménnyel is járt (belvíz, aszály, szikesedés). A múlt század második felében a közigazgatási változások és a vasútvonalak a térséget Nagyváradhoz és Debrecenhez kapcsolták. A trianoni határmegvonás után Csonka-Bihar fejlesztésére a területi revízióban bízó magyar vezetés csak kevés figyelmet fordított. 1949–1950-ben a terület nagyobb részét Hajdú-Biharhoz, kisebb részét Békés megyéhez csatolták, így a területi egység megszűnésével a problémák rejtettebbé váltak. Az évtizedeken át érvényesülő, a központosítás érdekeit szolgáló jövedelemelvonási rendszer és a több szempontból is hibásnak bizonyult Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió csak fokozták a határmenti terület elmaradottságát.

A tanulmány külön-külön fejezetekben foglalkozik Bihar térszerkezeti kapcsolataival, belső struktúrával, településtípusaival, a népesség és a foglalkoztatottság helyzetével, az infrastruktúrával, valamint a környezeti állapotokkal. Mivel a tanulmány megírásakor a településpolitika új irányai és elképzelései nem voltak világosak (és a helyzet e téren azóta sem változott...), ezért a szerzők azokat az alapvető feladatokat vázolták fel, amelyek végrehajtására bármiféle településpolitika mellett szükség lesz.

A 11 fejezetre tagolódnak, jól áttekinthető munka végén részletes irodalomjegyzék sorolja fel a terület- és településfejlesztési politika megalapozását szolgáló kutatások legjelentősebb műveit.

A könyv külön érdeklődésre tarthat számot a régióban élő emberek, a települések irányításában résztvevő önkormányzati vezetők, a helyi szakemberek körében. Úgy vélem, hogy a kötet a helyi és országos problémákat szem előtt tartó, hosszú távú terület- és településfejlesztési politikát kidolgozó szakemberek számára is nélkülözhetetlen segédlet. Ebből kiindulva talán remélhető, hogy a szerzők munkája nem volt hiábavaló. Bízunk benne, hogy a múlt folyamatainak pontos feltárása, valamint a jelen gondjainak mélyreható strukturális elemzése elősegíti a térséget abban, hogy – hosszú távon – Bihar csökkenteni tudja évtizedek során felhalmozott hátrányait, és megkezdje felzárkózását az Alföld fejlettebb régióihoz.

HAJNAL KLÁRA